

RAHANDUSMINISTEERIUM

Vajaduspõhine kaasamine, innosprindi kogemus

Vebinar „Kaasamine, osalemine, koosloome planeerimisel“

Tallinnas, 08.12.2021

Kaasamine vajaduspõhisemaks - innosprindil osalemise lugu

Innovatsioonitiimi ülesanne on muuta **Eesti avalikke teenuseid** koostöös ministeeriumite ja allasutustega **kasutajasõbralikumaks ja inimkeskemaks**. Seda viiakse ellu **disainmõtlemisele** rajatud innovatsiooniprogrammide, teenusedisaini koolituste ja innovatsioonivõrgustiku ürituste kaudu. Avatud innovatsioonile omaselt kaasatakse protsessi nii **lõppkasutajaid** kui **koostööpartnereid** igast sektorist, ammutatakse inspiratsiooni ning õpitakse maailmakogemusest.

Merilin Truuväart

Helelyn Tammsaar

Ave Habakuk

Daniel Kotsjuba

Innotiim: Merilin Truuväart, Helelyn Tammsaar, Ave Habakuk ja Daniel Kotsjuba

Panime kokku laiapõhjalise meeskonna

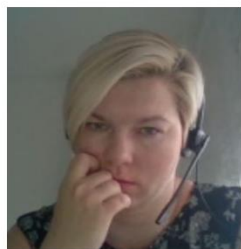
Eleri Kautlenbach

Rahandusministeerium

Tiit Pärn

Rahandusministeerium
Eesti Planeerijate Ühing

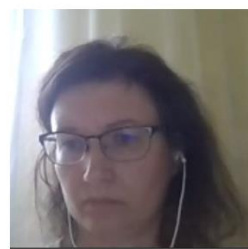
Ege Netse

MKM
Optimal projekt

Marek Lind

Transpordiamet

Irma Pakkonen

Keskonnaamet

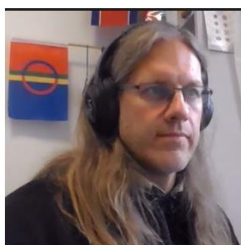
Anna Semjonova

Tallinna Strateegiakeskus

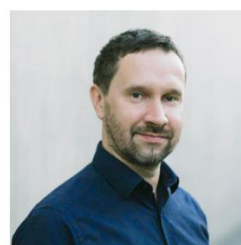
Laine Vaine

Harku Vallavalitsus

Mart Hiob

AB Artes Terrae
Eesti Planeerijate Ühing

Rasmus Pedanik

Sotsiaalse Innovatsiooni
Labor

Ivar Hendla

Riigikantselei

- ✓ Poliitika-
kujundajad
- ✓ Omavalitsuse
d
- ✓ Koostöötegija
d
- ✓ Planeerijad
- ✓ Kogukond
- ✓ Mentorid

VÄLITÖÖD

Materjalid (teated, planeering, KSH) ja protsess on raskesti mõistetavad

Ma ei suuda orienteeruda planeerimis- ja mõju hindamise menetluses, sh ei teada kõiki mõisteid. Materjalidega tutvumine oleks palju lihtsam, kui need oleksid ühest kohast jooksvalt kättesaadavad.

Protsess on keerukas. Raske on aru saada, mida praegu võib ja saab ning mis juhtub järgmiseks.

Ma räägiks kaasa küll, kui protsess oleks kaasaja sõbralik! Lihtne inimene peab praegu nahast välja pugema, et ta seisukohti arvestataks.

Tavalised inimesed ei suuda orienteeruda planeerimis- ja mõju hindamise menetluses, sh ei pruugi teada kõiki mõisteid. Materjalid on mahukad ja neid on keeruline lühikese ajaga muude kohustuste kõrvalt läbi töötada.

Ma ei ole kaardi inimene. Oleks hea, kui lahendust esitletak 3Ds. Siis saaksin kohe pildi ette!

KOV võiks lihtsate sõnadega teha ülevaatliku video kokkuvõtte või mõnel muul viisil selgitada inimkeeli, mida kavandatakse.

VÄLITÖÖD

Kaasamine toimub liiga hilises etapis, kaasatavatele ebasobival viisil või ajal

VÄLITÖÖD

Segadust tekitab kaasatavate roll

Kaasamine toimub alles siis, kui ise tunned huvi. Küla- ja asumiseltsid võiksid olla igakordselt kohe alguses kaasatud. Kui pole soov olla selles menetluses kaasatud, saab teada anda. Kui on soov, saab kohe ka sisendit anda.

Miks mind kaasatakse, kui midagi arvesse ei võeta? Raske on aru saada, mida minult oodatakse.

Ma räägiks kaasa küll, kui info jõuaks minuni õigel ajal. Ei taha ärgata alles siis, kui kopp juba maasse lüüakse

Kaasamist ei korraldata kaasatavate vajadustest ja heaolust lähtuvalt, sest kaasatakse kõige ebamugavamal ajal, so puhkuste tippajal või tööpäeva sees, kui pean ise tööl olema. Vahel on mitu tähtsat asja samal päeval.

Protsess on keerukas. Raske on aru saada, mida praegu võib ja saab ning mis juhtub järgmiseks.

Ma räägiks kaasa küll, kui info jõuaks minuni ja saaksin paremini aru, mida plaanitakse ja mida minult oodatakse!

PÄEV 2: PROBLEEMI AVAMINE JA FOOKUSE VALIK

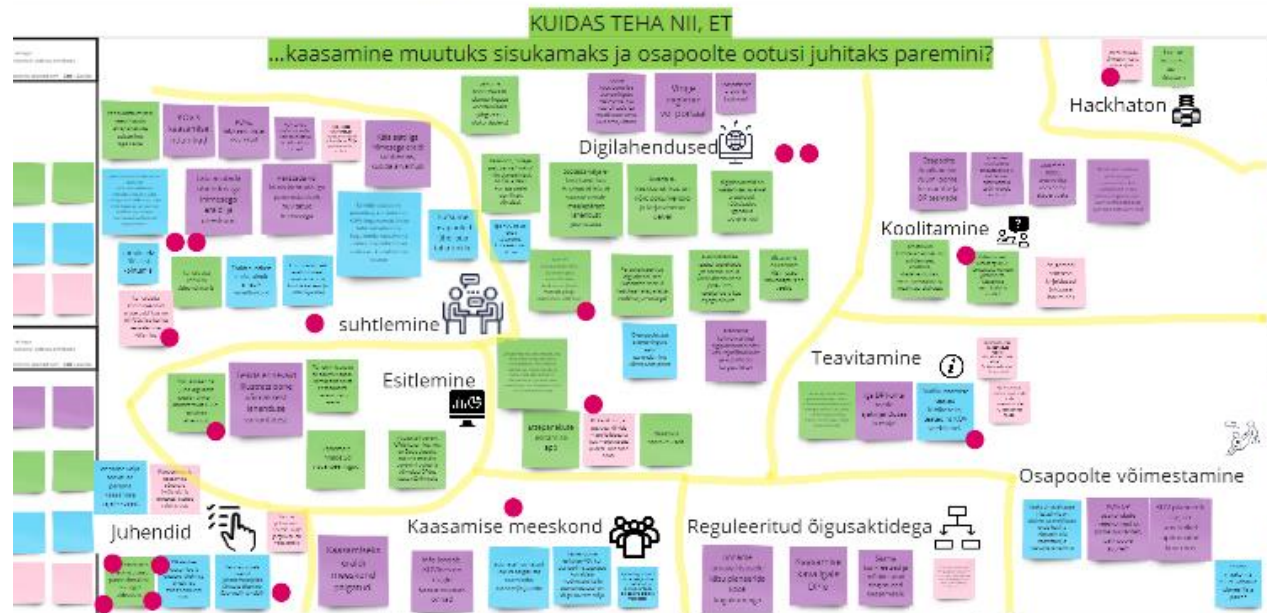
Innosprindi fookus ...

Kuidas muuta
kaasamine
sisulisemaks?

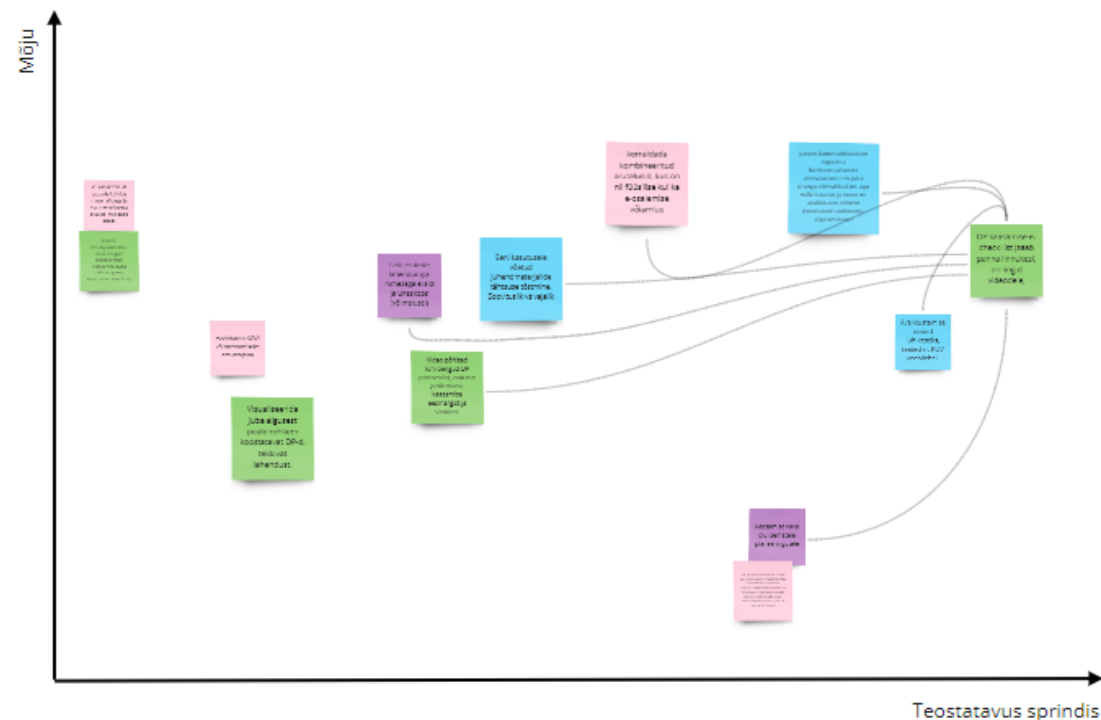
Kuidas juhtida
osapoolte ootusi?

PÄEV 3: LAHENDUSIDEEDE GENEREERIMINE

MÕTTEMÜTSID: Ideede genereerimine tiimides

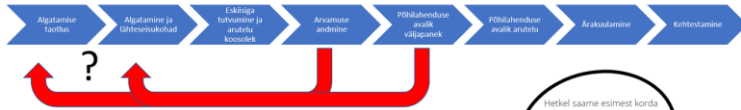
Mõju vs teostatavus

PÄEV 4: PROTOTÜÜPIMINE / LAHENDUSTE või SEKKUMISTE DISAIN

PÄEV 5: PROTOTÜÜBI ARENDAMINE JA UUED TESTID

Kaasamine varasemas etappi?

EESMÄRK

- Selgitada välja soov olla kaasatud. Kas soovib osaleda protsessis huvitatud isikuna? Kas soovib saada personaalselt saadetavat infot? Milliseid suhtlusviise ja -kanaleid eelistab?
- Saada kaasatavatele infot kohalike olude, sh vääruste kohta detailplaneeringu alal ja kontaktvõndis. Kas ja millised on kogukondlik väärtused, ala hetke kasutus, ajalooline paigaga või hoonetega seotud info jms?
- Kõrvaldada arvamus, milline on kaasatavate nägemus hoonema, funktsionaalsuse vms osas, arvestades üldplaneeringus sätestatud.

Kaasamise kavandamine

Kui omavalitsus on otsustanud detailplaneeringu algatada, siis: mõtle läbi miks, keda, millal ja millisel viisil kaasata kogu detailplaneeringu protsessi vältel, vajadusel koosta kaasamisplaan

- Sõnasta kaasamise eesmärk võimalikult selgelt ja lihtsalt. Miks kaasatakse? Mida saavutada soovitakse? Eesmärk on kõige keskmes. Sellest lähtuvalt valitakse kaasatavad, kaasamise viis, tegevused jms, mis aitavad eesmärgi saavutada.
- Tuvastada kaasatavad osapooled. Keda ja kuidas kavandatakse tegevusi mõjutada – kes võiks olla huvitatud olemasoleva olukorra jätkumise ja kes võiks olla huvitatud olemasoleva olukorra muutumisest? Kes võiks soovida kaasa rääkida lähtudes avalikust huvist (nt küla- või asumisest, kohalikest arhitektidest, planeerijast vms valdkonna spetsialistidest)? Kellel on vaja sisendinfot saada?
- Mõtle läbi kaasatavate roll. Kas soovid kaasatavaid informeerida, nendega konsulteerida, teha koostööd, olla partnerlussuhtes või neid võimustada? Erinevatel kaasatavatel võivad samas menetlusetapis olla erinevad rollid. Samuti võib kaasamine erinevates etappides ühe kaasatava roll muuta. Kaasatavate rolli teadustamine ja sellest kaasatavate informeerimine annab neile selge arusaama nende rollist.

Kaasamise kavandamine

Kui omavalitsus on otsustanud detailplaneeringu algatada, siis: mõtle läbi miks, keda, millal ja millisel viisil kaasata kogu detailplaneeringu protsessi vältel, vajadusel koosta kaasamisplaan

- Pane paika kaasamise ajakava, tegevused ja kaasamise viisid. Kuidas ja millal toimub teavitamine? Millist infot ja kus jagatakse? Milliseid infokanaleid kaasatavad kasutavad? Kust on leitavad detailplaneeringu materjalid? Kuidas ja millal toimub osalemine? Milliseid üritusi (nt kohtumised, ümarlaadud, koosolekud, paikaatlused, küsitlused, avalikud väljapanekud ja arutelud) korraldatakse?
- Kui planeerimisprotsess on tihisele ajalisel raskel ette ennustatud, siis võib olla otstarbekas kaasamine ajakava siluda sündmuste mitte tähtaegadega.
- Vajadusel koosta kaasamisplaan. Selle eesmärk on tagada kõigi oluliste huvirühmade kaasamine sobivas ulatuses ja sobival viisil.
 - Kaasamisplaan on otstarbekas koostada ennekõike suure avaliku huviga detailplaneeringute puhul.

NB! Järgnevates etappides vaata igakordselt üle, kas info miks, keda, millal ja millisel viisil kaasata on ajakohane või on vaja teha muudatusi.

Teavitamine

Teatad koostades mõtle läbi teate sisu, pane kirja see huvitatud isikutele loetavalt ja nendes huvi tekitavalt.

- Anna teada, miks sa pöördud, sh küsi sisendinfot. Pane see kirja nii, et see oleks lihtsalt arusaadava ja üheselt mõistetava huvitatud isikule ka siis, kui tal puuduvad etteadmised planeerimisest. Väldi kanselleiti ja spetsiifilist sõnavara. Kõneta huvitatud isikute väärtusi, et tekitada neis huvi kaasa rääkida. Mõtle läbi, kas teksti on võimalik visuaalseerida. Näiteks lisada üldplaneeringust, maa-ameti kaardirakendusest vms väljavõtteid detailplaneeringu alal ja selle kontaktvõndi kohta, et anda parem ülevaade alast ja sellest, mis läbiuuringuse on juba planeeritud ja ehitatud. Samuti võib koostada protsessi kirjelduse või ajakava skeemina ning visuaalseerida otsused kaasatavatele ja küsitav info kahekönena.
- Anna teada, milline on kaasatavate roll hetkel ja edaspidi. Mida temalt hetkel oodatakse? Kas soovib osaleda protsessis huvitatud isikuna? Kas soovib saada personaalselt saadetavat infot? Milliseid suhtlusviise ja -kanaleid eelistab?
- Anna teada, kus saab materjalidega jms infoga tutvuda. Kus hakkab selle detailplaneeringu info olema kättesaadav? Kuhu tekib koondülevaade laekunud ettepanekute ja nendega arvestamise info? Kes on kontaktisik, kelle poole saab küsimustega pöörduda?
- Anna teada, mis etapis hetkel ollakse ja mis saab edasi. Ajajoon peaks olema läbivalt esitatud, et igal hetkel oleks võimalik saada ülevaade, mis etapis hetkel ollakse ja mis veel ees on. Samuti lühilinfo hetke etapi kirjeldusega. Mis on järgmine samm? Milline on pikem plaan, sh kas ja millal on oodata uut infot, teavitamist, kaasamist, tagasisidet vms.

Avalik väljapanek

Kui detailplaneeringu materjalid on valmis avalikule väljapanekule esitamiseks, siis mõtle läbi, kuidas hõlbustada detailplaneeringu lahenduse mõistmist. Kas korraldada põhilahendust tutvustav koosolek avaliku väljapaneku ajal? Kas teha tutvustava video (nt kasutades selleks mõne koosoleku e-keskkonna salvestamise võimalust)? Nii on võimalik vähendada kirjalikult esitatavate küsimuste hulka ja avalikult arutelu saab keskenduda pigem ettepanekutele ja muudele sisuküsimustele mitte niivõrd lahenduste tutvustamisele.

Koosolekud, avalik arutelu

Arutelu ette valmistades mõtle läbi korralduslikud ja sisulised küsimused ning inimeste ootuste juhtimine

- Mõtle läbi korralduslik pool. Milline on päevakord? Kus ja millal arutelu toimub? Hübridikoosoleku korral hoolitse, et kõik kuuleks, näeks ja saaks sõna. Kas ja millist tehnikat on vaja (ekraan, mikrofonid vms)? Kas koosolekut salvestatakse? Kes juhib arutelu? Kes, mida tutvustab? Kes vastab küsimustele? Kes koostab protokollid? Keda on vaja arutelule spetsialistidest kaasata?
- Mõtle läbi, kuidas tutvustatakse materjale. Kasuta kaasatavate keelt. Kõneta huvitatud isikute väärtusi, et tekitada neis huvi kaasa rääkida. Tutvusta, milline on kasu kohalikele, illustreeri ja visuaalseeri, võimalusel 3D-s.
- Mõtle läbi, kuidas toimub arutelu ning küsimustele ja ettepanekutele vastamine. Kasuta kuulamiskoost, mõistmise, lepitamise jms tehnikaid emotsioonide ohjamiseks. Ettepanekuid on võimalik ära kuulata, ettepanekute esitajalt mõista ja aktsepteerida tema seisukohti ka siis, kui nendega pole võimalik arvestada.
- Anna teada, milline on kaasatavate roll hetkel ja edaspidi
- Anna teada, mis etapis hetkel ollakse ja mis saab edasi

Kaasamise meelespea...

Kaasamise meelespeast on palju abi, eriti just alles alustavale ametnikule!

Kaasamise meelespeast on hea näpuga järke ajada, et midagi ei ununeks!

- ... saab olema **detailplaneeringute koostamise juhendi lisa**
- ... paremaks rakendamiseks viiakse läbi **koolitused** koos detailplaneeringu juhendi tutvustusega
- ... paremaks rakendamiseks koostatakse **kaasamise näidiskirjad**

Tulemas on koolitused ja näidiskirjad!

- ... on koostatud **chekc-listi** põhimõttel, et see oleks kasutatav igapäevase töövahendina
- ... on suunatud ennekõike **omavalitsuse ametnikele**, kes tegelevad detailplaneeringute menetluses kaasamisega, kuna omavalitsustel on kaasamise korraldamisel keskne roll

Kaasamise meelespead saavad kasutada nii ametnikud kui ka kaasatavad!

- ❖ ... koostatakse ka **teistsuguse menetlusega detailplaneeringutele** (üldplaneeringut muutev, keskkonnamõju strateegilise hindamisega)
- ❖ ... koostatakse ka valitsusasutustega **koostöö tegemiseks**

Üldplaneeringu kohase detailplaneeringu, millele ei koostata keskkonnamõju strateegilist hindamist, huvitatud isikute kaasamise meelespea

Mõttele hoolikalt läbi miks, keda, millal ja millisel viisil kaasata kogu detailplaneeringu protsessi vältel

Mõttele hoolikalt läbi teate sisu, pane see kirja huvitatud isikutele loetavalt ja nendes huvi tekitavalt

Mõttele hoolikalt läbi, kuidas hõlbustab planeeringu lahenduse mõistmist

Arutelu ette valmistades mõttele hoolikalt läbi korralduslikud ja sisulised küsimused ning inimeste ootuste juhtimine

Kaasates ole sisuline mitte formaalne. Kui küsid, tunne päriselt huvi, mida kaasatutel öelda on mitte ära kaasa, kuna planeerimisseadus kohustab

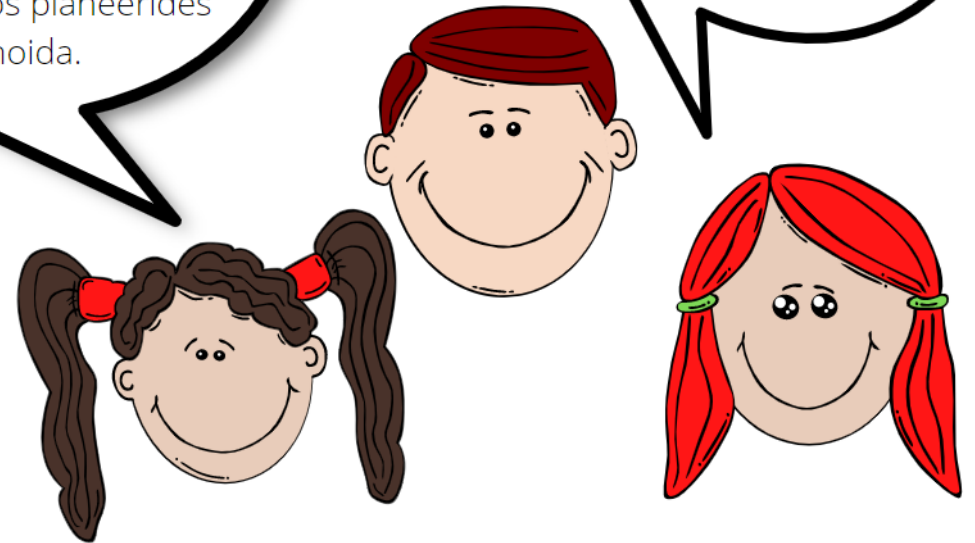
Soovin teile julget pealehakkamist uutmoodi tegutsemisel!

See on minu kodu ja ma tahan, et siin oleks ilus! Minu silma riivab, kui mingi jama rikub ära ilusa asja. Eriti, kui seda oleks saanud kogukonnaga koos planeerides ära hoida.

Koostöös sünnib sünergia!
Kogukond ei ole nuhtlus vaid võimalus!

Vajaduspõhine kaasamine
= sujuvam protsess
= kvaliteetsem ruum
= kohalike olusid ja väärtusi arvestav

Aitäh ja vajaduspõhist kaasamist!

RAHANDUSMINISTEERIUM

Täna tähelepanu eest!

Eleri Kautlenbach

Planeeringute osakonna nõunik

